

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1998-1999

9 FÉVRIER 1999

Proposition de loi insérant un article 171bis dans le Code civil relatif aux mariages blancs

RAPPORT

FAIT AU NOM
DE LA COMMISSION
DE L'INTÉRIEUR ET DES
AFFAIRES ADMINISTRATIVES
PAR MME **THIJS**

EXPOSÉ INTRODUCTIF DE L'AUTEUR DE LA PROPOSITION

Mme Lizin expose que sa proposition a été inspirée par le souci d'octroyer aux officiers de l'état civil une meilleure protection lorsqu'ils refusent de conclure

Ont participé aux travaux de la commission :

1. Membres effectifs : Mme Milquet, présidente; MM. Buelens, Caluwé, Mmes Cornet d'Elzius, de Bethune, MM. Happart, Istasse, Mmes Jeanmoye, Leduc, Lizin, M. Pinoie, Mme Van der Wildt, M. Vergote et Mme Thijs, rapporteuse.

2. Membres suppléants : MM. Ceder et Van Hauthem.

3. Autres sénateurs : MM. Boutmans, Daras et Verreycken.

Voir:

Documents du Sénat:

1-512 - 1996-1997:

N° 1: Proposition de loi de Mme Lizin.

1-512 - 1998-1999:

N° 2: Avis du Conseil d'État.

N°s 3 à 5: Amendements.

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1998-1999

9 FEBRUARI 1999

Wetsvoorstel houdende invoeging in het Burgerlijk Wetboek van een artikel 171bis betreffende de schijnhuwelijken

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE BINNENLANDSE EN DE
ADMINISTRATIEVE AANGELEGENHEDEN
UITGEBRACHT
DOOR MEVROUW **THIJS**

INLEIDENDE UITEENZETTING VAN DE INDIENER VAN HET VOORSTEL

Mevrouw Lizin betoogt dat zij haar voorstel heeft ingediend om de ambtenaren van de burgerlijke stand een betere bescherming te kunnen bieden wanneer zij

Aan de werkzaamheden van de Commissie hebben deelgenomen :

1. Vaste leden : mevrouw Milquet, voorzitter; de heren Buelens, Caluwé, de dames Cornet d'Elzius, de Bethune, de heren Happart, Istasse, de dames Jeanmoye, Leduc, Lizin, de heer Pinoie, mevrouw Van der Wildt, de heer Vergote en mevrouw Thijs, rapporteur.

2. Plaatsvervangers : de heren Ceder en Van Hauthem.

3. Andere senatoren : de heren Boutmans, Daras en Verreycken.

Zie:

Gedr. St. van de Senaat:

1-512 - 1996-1997:

Nr. 1: Wetsvoorstel van mevrouw Lizin.

1-512 - 1998-1999:

Nr. 2: Advies van de Raad van State.

Nrs. 3 tot 5: Amendementen.

un mariage sur la base de présomptions graves de mariage blanc.

Actuellement, cette protection n'existe pas, à défaut de règlement précis dans la loi. La seule chose que puissent faire ces officiers maintenant, c'est de prévenir le substitut de garde du parquet du procureur du Roi, qui n'est que peu motivé pour intervenir, ne fût-ce que parce qu'il ne dispose pas d'éléments concrets.

Or, il se fait que souvent, ces éléments apparaissent pour la première fois lorsque les prétendants au mariage comparaissent devant l'officier de l'état civil. Il n'est pas rare de constater qu'ils ne se connaissent pas du tout, soit qu'ils parlent une autre langue, ou qu'ils ne connaissent même pas l'identité complète de leur futur époux.

Le problème se pose de la façon la plus prononcée à Liège et à Charleroi.

*
* *

Que veut-elle améliorer par sa proposition? En insérant un article 171*bis* au Code civil, elle veut donner un plus grand pouvoir d'appréciation à l'officier de l'état civil, lorsqu'il constate *de visu* que certaines anomalies se font jour dans la personnalité ou la situation des prétendants lorsqu'ils se présentent devant lui.

Si la proposition l'emporte, il y aura un moratoire de 3 mois, pendant lequel le parquet pourra enquêter sur la base des éléments concrets lui fournis par l'officier de l'état civil lui-même.

DISCUSSION GÉNÉRALE

Un membre demande à l'auteur si elle réalise que selon la logique du texte à l'examen, le fonctionnaire pourra refuser de célébrer le mariage sur la base d'un des critères définis à l'article 2. Il estime que le bât blesse très fort à ce niveau dans la mesure où certains de ces critères ne permettent pas en soi de dire grand-chose sur le degré de sincérité des candidats.

L'auteur de la proposition admet qu'en théorie un seul critère pourrait suffire. Mais il ne faut pas trop prendre argument de l'énumération mais plutôt de l'ensemble du texte qui dit que la décision doit se baser «notamment» sur un de ces critères, ce qui signifie qu'il faut placer le fait relevé dans un contexte.

weigeren een huwelijk te voltrekken omdat er ernstige vermoedens zijn dat het om een schijnhuwelijk gaat.

Thans bestaat die bescherming niet omdat er geen duidelijke regeling in de wet is opgenomen. Die ambtenaren kunnen thans alleen de dienstdoende substituuat van het parket van de procureur des Konings op de hoogte brengen en die is niet erg gemotiveerd om op te treden, al was het maar omdat hij niet over concrete gegevens beschikt.

Het gebeurt evenwel vaak dat die gegevens voor het eerst aan het licht komen wanneer de huwelijkskandidaten voor de ambtenaar van de burgerlijke stand verschijnen. Niet zelden wordt vastgesteld dat ze elkaar helemaal niet kennen of dat ze een andere taal spreken of nog dat ze zelfs de volledige identiteit van hun toekomstige echtgenoot niet kennen.

Het probleem is vooral in Luik en Charleroi acuut.

*
* *

Wat wil de indienster met haar voorstel bereiken? Door in het Burgerlijk Wetboek een artikel 171*bis* in te voegen, wil zij de ambtenaar van de burgerlijke stand een grotere vrijheid geven in zijn beoordeling wanneer hij de *visu* bepaalde anomalieën vaststelt met betrekking tot de persoon van de huwelijkskandidaten of de toestand waarin ze verkeren op het ogenblik dat ze zich bij hem aanmelden.

Wordt het voorstel aangenomen, dan zal in dergelijke gevallen een moratorium van drie maanden ingaan tijdens hetwelk het parket onderzoek kan verrichten op grond van de concrete gegevens die het heeft gekregen van de ambtenaar van de burgerlijke stand.

ALGEMENE BESPREKING

Een lid vraagt aan de indienster of zij er zich van bewust is dat, voortgaande op de tekst die nu voorligt, de ambtenaar het huwelijk mag weigeren op grond van één der criteria vervat in artikel 2. Hij vindt dit een zeer zwak punt, omdat sommige van deze criteria op zichzelf niet veel zeggen over de oprechtheid van de kandidaten.

De indienster van het voorstel geeft toe dat in theorie één enkel criterium zou kunnen volstaan. Men moet zich evenwel niet al te zeer op de opsomming baseren, maar veeleer op de tekst in zijn geheel, waarin gezegd wordt dat de ambtenaar zich «met name» op een van die criteria kan baseren, wat betekent dat de feiten die de ambtenaar heeft opgemerkt, in een context moeten worden geplaatst.

Le membre demande si, dans l'optique de l'auteur de la proposition, il suffirait donc que les deux aspirants ne se comprennent pas pour que le mariage soit suspendu.

L'auteur prétend que ce serait suffisant comme indication objective.

Une autre membre craint que l'on n'interprète trop strictement les présomptions existantes. Elle aurait préféré une plus grande objectivation des éléments connexes qui amènent l'officier de l'état civil à se forger une opinion. Sinon, l'on s'expose à l'arbitraire. Dans cette perspective, il conviendrait également d'organiser une forme de recours. Il faut pour cela que les critères soient définis avec plus de précision. Ainsi est-il par exemple difficile de déterminer si le deuxième critère «cohabiter avec un tiers de manière durable», vise la seule cohabitation avec un partenaire et non pas la cohabitation avec un parent, qui est une tout autre chose. Il est également inconcevable, par exemple, que l'on empêche les prostituées de se marier, ce qui serait le cas si l'on appliquait à la lettre le critère défini au 5^o.

Une autre membre estime elle aussi que les présomptions énumérées à l'article 2 sont peu précises ou inadéquates. Elles laissent la porte ouverte à l'arbitraire. Elle-même a déjà célébré, en tant qu'officier de l'état civil, un mariage entre des partenaires qui ne comprenaient pas la langue de l'autre (l'un était francophone et l'autre néerlandophone) et qui, de surcroît, étaient tous deux issus du milieu de la prostitution. Or, le mariage de ces personnes a été une réussite.

Une membre estime aussi que certains critères, pris séparément, sont trop faibles pour pouvoir justifier un refus. L'on ne peut en aucun cas créer une présomption légale. Pour autant qu'elle sache, le ministère de l'Intérieur tient des statistiques sur les mariages blancs et des analyses auraient été consacrées à celles-ci. Ces données ne permettraient-elles pas d'affiner les critères ?

La préopinante estime qu'il serait également utile d'obtenir un rapport du ministre. L'on pourrait ainsi élargir l'éventail des critères.

Une membre convient qu'il faut combattre les mariages blancs. Mais il est risqué de se laisser confiner par une série de critères peu précis en dehors des conditions de base du Code civil, qui sont :

- être de sexe différent;
- être majeur d'âge;
- ne pas être déjà marié;
- avoir la volonté de vivre ensemble.

En fait, la proposition tend à concrétiser cette dernière condition. Or, il est extrêmement difficile de concevoir en cette matière des critères très précis.

Het lid vraagt of het volgens de indienster van het voorstel voldoende zou zijn dat de twee kandidaten elkaar niet begrijpen om het huwelijk op te schorten.

De indienster antwoordt dat zulks inderdaad een voldoende objectieve aanwijzing is.

Een ander lid is bang voor een te strikte toepassing van de vermoedens zoals ze nu voorliggen. Graag had ze de elementen die de zaak omringen, en die maken dat de ambtenaar van de burgerlijke stand een bepaalde indruk opdoet, meer geobjectiveerd willen zien. Anders riskeert men willekeur. In die optiek zou ook een soort beroep moeten worden georganiseerd. Dit impliceert een betere beschrijving van de criteria. Zo is bijvoorbeeld niet duidelijk of het tweede criterium «duurzaam samenleven met iemand anders» wel degelijk enkel slaat op een partner, en niet zou kunnen handelen over een samenwoning met een familielid, wat toch iets gans anders is. Ook kan het bijvoorbeeld niet dat prostitutees niet meer zouden mogen trouwen, wat het geval wordt als men strikt het criterium sub 5^o toepast.

Nog een lid vindt eveneens dat de vermoedens vervat in artikel 2 weinig precies zijn of niet adequaat. Ze kunnen tot willekeur leiden. Zijzelf heeft als ambtenaar van de burgerlijke stand al een huwelijk afgesloten tussen partners die mekaars taal niet verstonden (namelijk een Franssprekende met een Nederlandstalige) en die bovendien beiden uit het prostitutiemilieu kwamen. Toch is daaruit een goed huwelijk voortgekomen.

Een lid vindt ook dat sommige criteria, apart genomen, te zwak zijn om dienstig te zijn voor een weigering. Er mag geen wettelijk vermoeden gecreëerd worden. Voor zover ze weet houdt het ministerie van Binnenlandse Zaken statistieken bij over schijnhuwelijken, en zouden daaraan ook analyses verbonden zijn. Zouden deze gegevens niet dienstig kunnen zijn om de criteria te verfijnen ?

Vorige spreekster vindt het ook nuttig om een verslag van de minister te bekomen. Dit zou kunnen leiden tot een grotere waaier van criteria.

Een lid is het ermee eens dat schijnhuwelijken bestreden moeten worden. Het is evenwel gevaarlijk dat men zich daarvoor zou baseren op een aantal vrij vage criteria naast de basisvoorwaarden die in het Burgerlijk Wetboek worden opgesomd, namelijk :

- van verschillend geslacht zijn;
- meerderjarig zijn;
- nog niet gehuwd zijn;
- de wil hebben om samen te leven.

Het voorstel beoogt eigenlijk een concrete vorm te geven aan die laatste voorwaarde. Het is evenwel uiterst moeilijk hiervoor zeer duidelijke criteria te bepalen.

L'auteur fait observer qu'elle n'a fait que reprendre les termes de la circulaire à ce sujet, pour les transposer dans la loi.

La préopinante prétend que les circulaires étant d'un autre ordre juridique, il faut être d'autant plus circonspect si l'on veut les transposer dans la loi. S'agit-il de faits qui doivent être uniquement constatés par l'officier de l'état civil ou peut-il y avoir des constatations faites par d'autres.

Il ne faut pas non plus négliger les conséquences en matière de dédommagement si l'officier de l'état civil est mis en défaut par un tribunal ou s'il se trompe. Qui va payer les dommages et intérêts ?

Enfin, ne vaudrait-il pas mieux classer la nouvelle disposition proposée sous le chapitre III qui traite des oppositions au mariage ?

Une membre estime que la proposition qui a été déposée constitue un bon exercice en vue de la mise en place d'un régime légal de lutte contre les mariages blancs. Il faut cependant également tenir compte d'autres critères. Elle trouve que le critère défini au 1^o est inadapté. Il est parfaitement possible qu'un Belge se marie avec une Philippine, même s'ils ne peuvent se parler dans aucune de leurs langues. De même, le critère sous le 2^o (cohabitation durable) lui pose également problème.

L'auteur explique pourquoi il faut, selon elle, éviter de déplacer le texte proposé sous le chapitre III du Titre V, Livre I^{er}, du Code civil. L'opposition au mariage suppose en effet une réaction préalable à la suite de la publication des bans. Dans le cas de la proposition présente, il s'agit d'une réaction immédiate lors du mariage. Il n'y a pas de sanction particulière, puisque la loi de 1980 sur les étrangers, et particulièrement son article 77, prévoit des sanctions contre le Belge qui aide sciemment une personne illégale. Sa proposition a, quant à elle, le mérite de sécuriser l'officier de l'état civil, même si la liste n'est pas exhaustive.

Un autre membre attire l'attention sur le fait qu'il doit s'agir d'une présomption grave et concordante. Un fait ou une présomption unique qui ne fait pas partie d'un tout ne suffit pas. Une liste minimale constitue un instrument de base valable dans cette optique.

L'auteur opine et ajoute que l'on ne doit pas oublier qu'à partir d'un fait constaté, une enquête de police demeure toujours possible. Mais une enquête n'est pas toujours concluante. Dans beaucoup de grandes villes, en effet, la police n'a pas assez de temps pour s'occuper à fond du problème.

Le ministre estime lui aussi qu'un régime légal est souhaitable. La possibilité, pour l'officier de l'état civil, de faire part de ses constatations, est une bonne

De indienster merkt op dat zij in haar voorstel enkel de tekst van de circulaire hierover heeft overgenomen.

De vorige spreekster beweert dat men met het omzetten van circulaires in een wet, zeer omzichtig moet tewerkgaan aangezien die circulaires een andere juridische waarde hebben. Moeten de feiten uitsluitend door de ambtenaar van de burgerlijke stand worden vastgesteld of mogen ze ook door anderen worden vastgesteld ?

Men mag ook de gevolgen inzake schadevergoeding niet uit het oog verliezen indien de ambtenaar van de burgerlijke stand door een rechtbank in het ongelijk wordt gesteld of indien hij zich vergist. Wie zal de schadevergoeding betalen ?

Zou de voorgestelde nieuwe bepaling tenslotte niet beter worden ondergebracht in hoofdstuk III, dat handelt over het verzet tegen het huwelijk ?

Een lid vindt huidig voorstel een goede oefening voor een wettelijke regeling ter bestrijding van schijnhuwelijken. Men moet echter ook andere criteria in overweging nemen. Het criterium sub 1^o vindt ze bijvoorbeeld inadequaat. Een Belg die met een Filipijnse trouwt kan perfect, zelfs al kunnen ze met mekaar niet spreken in één van beider talen. Ook met het criterium sub 2^o (duurzaam samenleven) heeft ze het moeilijk.

De indienster legt uit waarom de voorgestelde tekst beter niet wordt ondergebracht in hoofdstuk III van Titel V, Boek I van het Burgerlijk Wetboek. Bij verzet tegen het huwelijk gaat het immers om een voorafgaande reactie op de afkondiging van het huwelijk. In het geval van dit voorstel gaat het om een onmiddellijke reactie bij het huwelijk zelf. Er is geen specifieke sanctie, aangezien de vreemdelingenwet van 1980, en in het bijzonder artikel 77, voorziet in straffen voor de Belg die wetens en willens een illegaal helpt. Haar voorstel heeft de verdienste dat het de ambtenaar van de burgerlijke stand problemen bespaart, ook al is de lijst niet volledig.

Een ander lid vestigt er de aandacht op dat het moet gaan om gewichtige en overeenstemmende vermoedens. Één feit of vermoeden is op zichzelf nooit relevant als het niet kadert in een geheel. Een minimumlijst is een geldig basisinstrument in die zin.

De indienster voegt eraan toe dat men niet mag vergeten dat zodra een feit is vastgesteld, een politieonderzoek steeds tot de mogelijkheden behoort. Maar een onderzoek levert niet altijd iets op. In veel grote steden heeft de politie immers te weinig tijd om zich over het probleem te buigen.

De minister vindt ook dat een wettelijke regeling gewenst is. Het feit dat de ambtenaar van de burgerlijke stand zijn bedenkingen kan uiten is een goede

chose pour ce qui est du mariage ou d'autres formes de cohabitation durable.

La circulaire existante lui paraît à cet égard encore mieux formulée que la proposition de loi, dans la mesure où elle précise de manière plus claire qu'il faut plusieurs motifs pour que la présomption de pratiques frauduleuses soit considérée comme sérieuse.

À l'heure actuelle, on ne peut former opposition qu'auprès du tribunal, tandis que, selon la proposition, c'est au parquet qu'incombe la charge de la preuve et l'officier de l'état civil n'interdit plus le mariage comme il le fait encore actuellement. La proposition ne renverse donc pas la charge de la preuve, mais elle la déplace.

Le ministre n'en formule pas moins aussi quelques objections :

1. Cette proposition fait double emploi avec un avant-projet qui est en cours d'élaboration au ministère de la Justice et qui est plus large : par exemple, la proposition actuelle ne vaut pas pour ceux qui se marient à l'étranger ni pour les étrangers qui contractent mariage chez nous. Le ministre préférerait que cette proposition soit incluse dans le projet plus large que le ministère de la Justice est en train d'élaborer.

2. En ce qui concerne les sanctions pénales, l'article 77 de la loi relative aux étrangers ne vise pas expressément le cas des personnes mariées et des mariages blancs. L'article 79 n'est pas non plus applicable, étant donné qu'il ne concerne que les personnes sans papiers. Il faudra quand même réfléchir à la question de l'élaboration d'une disposition pénale spécifique.

3. Cette proposition permet au fonctionnaire de formuler des objections avant la publication des bans de mariage. À défaut d'une réaction du parquet, ces personnes peuvent-elles alors se marier sans faire publier des bans ?

4. Le fait que seul le parquet soit prévenu par le fonctionnaire et que l'intéressé ne soit donc pas averti constitue peut-être aussi un point faible de la proposition.

Compte tenu de tous ces éléments, le ministre se prononce pour une demande d'avis à la commission de la Justice.

L'auteur insiste pour qu'il y ait une solution rapide à ces problèmes qui se posent de plus en plus fréquemment dans les grandes villes. Elle ne voudrait donc pas s'enliser dans une initiative qui engloberait tous les aspects du problème. Un amendement qui prévoit une combinaison explicite des critères lui paraît suffisant.

Consulter la commission de la Justice demandera également beaucoup de temps. Pourquoi le ministre ne déposerait-il pas des amendements lui-même ?

zaak voor wat betreft het huwelijk of voor andere vormen van duurzame samenleving.

De bestaande omzendbrief is wat dat betreft volgens hem nog duidelijker geformuleerd dan het wetsvoorstel, in die zin dat hij beter aanduidt dat er een combinatie van redenen moet zijn die een ernstige aanwijzing vormen van frauduleuze praktijken.

In de huidige versie kan men slechts terecht bij de rechtbank ter betwisting. Door het voorstel ligt de bewijslast bij het parket, en verbiedt de ambtenaar het huwelijk niet meer, zoals dat nu wél het geval is. Het voert dus geen omkering van de bewijslast in, maar verlegt ze.

De minister heeft echter ook een paar bedenkingen :

1. Dit voorstel maakt dubbel gebruik uit met een voorontwerp dat nu op het ministerie van Justitie wordt uitgewerkt, en dat ruimer is : bijvoorbeeld vallen in het huidig voorstel degenen die in het buitenland huwen buiten de regeling, alsook de vreemdelingen die hier hun huwelijk voltrekken. De minister verkiest dit voorstel opgenomen te zien in het ruimer ontwerp van het ministerie van Justitie.

2. Qua strafsanctie beoogt artikel 77 van de vreemdelingenwet expliciet niet het geval van gehuwden of van schijnhuwelijk. Ook artikel 79 is niet toepasselijk, omdat dit slechts mensen zonder papieren treft. Er zal toch nagedacht moeten worden over een specifieke strafbepaling.

3. Dit voorstel laat aan de ambtenaar het uiten van bezwaren toe vóór de huwelijksaankondiging. Bij gebrek aan reactie van het parket, kunnen deze mensen dan huwen zonder aankondiging ?

4. Het feit dat enkel het parket door de ambtenaar wordt verwittigd, en niet de betrokkene, is wellicht een zwak punt van het voorstel.

Omwille van al deze aspecten zou hij voorstander zijn van een advies van de commissie voor Justitie.

De indienst dringt aan op een snelle oplossing voor die problemen, die zich in de grote steden steeds vaker voordoen. Ze wil zich niet vastrijden in een initiatief dat alle aspecten van het probleem omvat. Een amendement dat een uitdrukkelijke opsomming geeft van de criteria lijkt haar voldoende.

Het raadplegen van de commissie voor de Justitie zal eveneens veel tijd vergen. Waarom dient de minister niet zelf amendementen in ?

Un membre se demande pourquoi l'on ne demanderait pas l'avis du Conseil d'État.

Une autre membre se demande s'il ne serait pas préférable d'organiser une réunion informelle en vue d'améliorer le texte en tenant compte de toutes les observations. Le nouveau texte pourrait alors être transmis à la commission de la Justice pour avis.

Une autre membre encore demande au ministre de communiquer toutes les circulaires applicables en la matière et de communiquer l'analyse des problèmes que connaît l'Office des étrangers.

Une membre précise qu'elle ne visait pas, dans son intervention, le domaine des sanctions pénales, mais les condamnations au civil de l'officier de l'état civil. Il faut avoir certains égards pour les futurs mariés. Dans certains cas, le refus peut même avoir des conséquences catastrophiques (décès suite à un cancer, enfants nés avant le mariage). La loi, par le fait même qu'elle insère des critères, n'empêchera pas les condamnations à des dommages et intérêts.

La préopinante trouve révoltant qu'après un refus injustifié, les intéressés ne puissent renouveler leur tentative qu'au bout d'un long délai: l'étranger qui souhaite se marier devra redemander toute une série de documents, ce qui entraînera des mois de retard et des frais inutiles. Au cas où la proposition serait votée, il faudrait absolument prévoir un régime humain pour les victimes d'un refus injustifié.

Le ministre estime que l'officier d'état civil exerce en l'espèce une mission de maintien de l'ordre public et de protection des bonnes mœurs. L'on ne peut pas renoncer à instaurer un régime qui protège l'ordre public sous prétexte que l'on risquerait alors de devoir verser des dommages et intérêts.

Une membre demande qu'on lui communique les données dont dispose l'Office des étrangers et dit souscrire au principe d'une réunion informelle.

Une autre membre estime qu'il serait aussi opportun de réaliser une étude comparative des législations que l'on applique dans d'autres États pour lutter contre les mariages blancs, ainsi qu'une étude sur les implications de la CEDH.

*
* *

La commission décide finalement d'inviter le président du Sénat à demander l'avis du Conseil d'État, dans un délai d'un mois.

Cet avis sera émis le 16 décembre 1998 (doc. Sénat n° 1-512/2).

*
* *

Een lid vraagt waarom men het advies van de Raad van State niet zou vragen.

Een ander lid vraagt zich af of het niet beter is om informeel rond de tafel te gaan zitten om tot een betere tekst te komen die rekening houdt met alle opmerkingen. Deze tekst zou dan voor advies naar de commissie voor de Justitie kunnen overgezonden worden.

Nog een ander lid vraagt mededeling door de minister van alle terzake geldige omzendbrieven, alsmede van de analyse van de knelpunten, zoals die bij de DVZ bestaan.

Een lid preciseert dat haar eerder gemaakte opmerking betreffende de verantwoordelijkheid van de ambtenaar geen betrekking had op de strafrechtelijke sancties maar op de veroordeling van de ambtenaar van de burgerlijke stand door de burgerlijke rechtbank. In sommige gevallen kan de weigering zelfs rampzalige gevolgen hebben (overlijden ten gevolge van kanker, kinderen geboren vóór het huwelijk). Het opnemen van criteria in de wet kan niet beletten dat toch nog veroordelingen tot schadevergoeding worden uitgesproken.

De vorige spreekster citeert als nefast gevolg van een onterechte weigering de wraakroepende traagheid waarmee een nieuwe poging tot huwelijk zal worden ondernomen: bij huwelijk van een buitenlander zullen opnieuw een hele resem documenten moeten worden aangevraagd, wat maanden uitstel voor de kandidaten betreft, en nutteloze kosten. Indien het voorstel wordt gestemd moet zeker een menselijke regeling worden voorzien voor dergelijke gevallen bij een onterechte weigering.

De minister vindt dat de ambtenaar hier een taak uitoefent van openbare orde en zedelijkheid. Het gevaar voor schadevergoedingen mag niet opwegen tegen de instelling van een regeling die de openbare orde beschermt.

Een lid wenst ook de mededeling te bekomen van de gegevens van de DVZ en gaat akkoord met een informele vergadering.

Een ander lid meent dat het ook goed zou zijn een vergelijkende studie te maken met het wetgevend arsenaal waarover andere landen beschikken om schijnhuwelijken te bestrijden, alsook een studie over de implicaties van het EVRM.

*
* *

De commissie beslist tenslotte aan de voorzitter van de Senaat te vragen het advies in te winnen van de Raad van State binnen een termijn van één maand.

Dit advies wordt op 16 december 1998 uitgebracht (Stuk Senaat, nr. 1-512/2).

*
* *

L'auteur dépose une série d'amendements qui visent à tenir compte des observations formulées par le Conseil d'État (avis du 16 décembre 1998):

- adaptation du Code civil (amendement n° 3);
- délai de trois mois (amendement n° 4);
- enquête administrative préalable (amendement n° 5).

Une membre souligne que l'avis du Conseil d'État est passablement défavorable à la proposition. Elle souhaiterait savoir ce que pense le gouvernement de cette proposition.

Le ministre de l'Intérieur souligne que tout le monde est animé du même souci, à savoir celui d'élaborer d'urgence un régime légal permettant d'éviter les mariages blancs.

Néanmoins, personne ne gagnera rien si l'on se contente d'artifices.

Il y a lieu de tenir compte, outre des arguments que l'on a déjà avancés au cours de la discussion précédente et dont certains ont aussi été développés par le Conseil d'État, de plusieurs problèmes à résoudre.

Des propositions semblables sont examinés actuellement en commission de la Justice de la Chambre.

Le ministre de la Justice confirme que la commission de la Justice de la Chambre examine en ce moment une proposition de loi qui est signée par la quasi-totalité des groupes politiques.

Cette proposition a vu le jour à la suite d'une modification du Code de la nationalité belge.

Le gouvernement n'a évidemment pas du tout l'intention de faire traîner les choses. Depuis 1997, un groupe de travail intercabinets se penche sur le problème. L'objectif est d'attaquer le problème des mariages blancs, qui est fort complexe, de trois manières différentes:

1° en réglementant la légalisation d'actes et jugements étrangers; un avant-projet de loi a été soumis à l'avis du Conseil d'État; les administrations publiques sont sans cesse confrontées à des problèmes dus à des actes et à des jugements contestables dont certains pays ont l'habitude (Inde, Pakistan, Bangladesh, Nigeria, Congo);

2° deux questions doivent être réglées pour que l'on puisse lutter contre les mariages blancs conclus en Belgique; la proposition de loi vise simplement à empêcher les mariages blancs, mais on constate que certains profitent de la publication des bans pour entrer en possession de documents ouvrant l'accès au territoire; le groupe de travail examine à la fois la possibilité de substituer au système suranné de la

De indienster dient een aantal amendementen in die ertoe strekken rekening te houden met de opmerkingen van de Raad van State (advies van 16 december 1998):

- aanpassing van het Burgerlijk Wetboek (amendement nr. 3);
- termijn van drie maanden (amendement nr. 4);
- voorafgaand administratief onderzoek (amendement nr. 5).

Een lid wijst erop dat het advies van de Raad van State tamelijk vernietigend is over het voorstel. Zij wenst te vernemen wat het standpunt van de regering is over dit voorstel.

De minister van Binnenlandse Zaken wijst er op dat iedereen dezelfde bekommernis heeft: er moet dringend een wettelijke regeling worden getroffen voor de schijnhuwelijken.

Niemand is echter gebaat met kunst- en vliegwerk.

Naast de argumenten die reeds bij de vorige bespreking zijn aangehaald en die ook gedeeltelijk door de Raad van State zijn vermeld, zijn er toch een aantal problemen die nog moeten worden opgelost.

Gelijkaardige voorstellen worden op dit ogenblik onderzocht in de commissie voor de Justitie in de Kamer.

De minister van Justitie bevestigt dat er door de commissie voor de Justitie in de Kamer op dit ogenblik een wetsvoorstel wordt onderzocht dat door bijna alle fracties is ondertekend.

Dit voorstel is een resultaat van de wijziging van het Wetboek van de Belgische nationaliteit.

Uiteraard heeft de regering geenszins de bedoeling om deze problematiek te laten aanslepen. Sedert 1997 werkt een interkabinetten-werkgroep aan deze problematiek. De bedoeling is om de hele problematiek van schijnhuwelijken, gelet op de ingewikkeldheid van de materie, op drie verschillende manieren aan te pakken:

1° door de legalisatie van buitenlandse akten en vonnissen te reglementeren; een voorontwerp van wet ligt thans voor advies bij de Raad van State; steeds opnieuw worden openbare besturen geconfronteerd met problematische akten en vonnissen uit steeds dezelfde landen (India, Pakistan, Bangladesh, Nigeria, Congo);

2° om de in België afgesloten schijnhuwelijken aan te pakken moeten twee zaken geregeld worden; terwijl het wetsvoorstel enkel het sluiten van het huwelijk probeert tegen te gaan stelt men vast dat de huwelijksafkondiging wordt gebruikt om in het bezit te komen van documenten die het mogelijk maken om het land binnen te komen; in de werkgroep wordt onderzocht hoe zowel het verouderd systeem van

publication des bans un système de déclaration de mariage que l'officier de l'état civil pourrait contrôler et la possibilité de définir de manière précise la notion de mariage blanc;

3^o le tourisme matrimonial (Grande-Bretagne, Danemark) augmentera à mesure que l'on renforcera la législation belge sur le mariage; il y a lieu d'adapter le droit international privé de manière que l'on puisse lutter le plus efficacement possible contre l'usage abusif de mariages contractés à l'étranger; l'on s'est mis d'accord pour considérer que la nécessité de cette adaptation ne peut en aucun cas entraver l'élaboration d'une réglementation plus sévère et plus moderne pour ce qui est de la conclusion de mariages en Belgique.

Il invite la Chambre et le Sénat à harmoniser leurs travaux.

Un membre fait remarquer que la proposition de loi date du 20 décembre 1996. La proposition de loi déposée à la Chambre date du 28 octobre 1998. Comme la matière en question doit être soumise à la procédure bicamérale, il propose que le gouvernement donne la priorité à la proposition examinée au Sénat. Si le Sénat venait à adopter la proposition du 20 décembre 1996, la Chambre pourrait joindre à sa proposition de loi à l'examen le projet qui en serait issu.

L'auteur rappelle que sa proposition vise également à assurer le statut de l'officier d'état civil face à cette problématique. La situation actuelle permet tel dépôt de plaintes contre l'officier d'état civil qui refuse la conclusion d'un mariage.

Il est clair que sa proposition ne résoudra pas tous les problèmes. Elle doit nécessairement être complétée par d'autres dispositions, notamment en matière de falsification de documents. L'avantage de sa proposition réside dans le fait qu'elle évitera l'improvisation en cas de mariages simulés.

Rien n'empêche, selon elle, les autres sénateurs de déposer d'autres amendements sur la base de l'avis du Conseil d'État.

Une membre déplore que le gouvernement n'ait pas déposé beaucoup plus tôt un projet relatif aux publications de mariage. Le gouvernement peut-il dresser un inventaire des projets qui vont encore être déposés?

Le ministre de la Justice souligne que plusieurs propositions de loi sur les mariages blancs ont déjà été déposées à la Chambre. Cependant, après la modification de la procédure de naturalisation, plusieurs députés avaient convenu de déposer une proposition de loi commune.

huwelijksafkondiging kan worden vervangen door een systeem van aangifte van huwelijk waarop de ambtenaar van de burgerlijke stand kan toezien enerzijds, en anderzijds probeert men het begrip schijnhuwelijk precies te definiëren;

3^o in de mate dat de Belgische huwelijkswetgeving strenger wordt zal het huwelijkstoerisme toenemen (Engeland, Denemarken); het internationaal privaatrecht moet zodanig worden aangepast dat misbruik van in het buitenland afgesloten huwelijken zo veel mogelijk kan worden tegengegaan; afgesproken is dat de noodzakelijke regeling een strengere en moderne regelgeving voor in België afgesloten huwelijken niet mag vertragen.

Hij nodigt Kamer en Senaat uit hun werkzaamheden op elkaar af te stemmen.

Een lid merkt op dat het wetsvoorstel dateert van 20 december 1996. Het wetsvoorstel dat in Kamer werd ingediend dateert van 28 oktober 1998. Aangezien het een bicamerale aangelegenheid betreft, stelt hij voor dat de regering prioriteit verleent aan het in de Senaat onderzochte voorstel. Als de Senaat dit voorstel goedkeurt kan het ontwerp door de Kamer gevoegd worden bij het eigen wetsvoorstel ter bespreking.

De indienstherinnert eraan dat haar voorstel er eveneens toe strekt de rechtspositie van de ambtenaar van de burgerlijke stand met betrekking tot deze problematiek duidelijk af te bakenen. In de huidige stand van de wetgeving kan tegen de ambtenaar van de burgerlijke stand die weigert een huwelijk te voltrekken, een klacht ingediend worden.

Het is duidelijk dat haar voorstel niet alle problemen zal oplossen. Het moet worden aangevuld met andere bepalingen, onder meer met betrekking tot de vervalsing van documenten. Haar voorstel biedt alvast het voordeel dat bij schijnhuwelijken niet langer geïmproviseerd moet worden.

Niets verhindert volgens haar dat andere senatoren nog meer amendementen op basis van het advies van de Raad van State indienen.

Een lid betreurt het dat de regering niet veel sneller een ontwerp heeft ingediend in verband met de huwelijksafkondiging. Kan de regering een stand van zaken opmaken over de ontwerpen die nog zullen worden ingediend?

De minister van Justitie wijst er op dat ook in de Kamer reeds vroeger een aantal wetsvoorstellen in verband met schijnhuwelijken waren ingediend. Na de wijziging van de naturalisatieprocedure was er echter door diverse leden van de Kamer afgesproken om een gezamenlijk wetsvoorstel in te dienen.

Le ministre de la Justice dépose finalement un amendement par lequel il entend intégrer l'essentiel des propositions de Mme Lizin dans un corps de loi plus vaste, comprenant également la réforme de la publication du mariage (n° 6).

D'autres aspects de la lutte globale contre les mariages blancs sont la politique de législation des visas étrangers et les aspects de droit international privé. En ce qui concerne le premier problème, l'on y travaille; le deuxième nécessitera une étude dans le cadre de la codification du droit privé international.

Les grandes lignes de la présente réforme sont :

1) Adaptation de la terminologie concernant les registres.

2) Si aucun des deux futurs époux n'est inscrit en Belgique, l'on a décidé de faire célébrer le mariage dans la commune de la résidence de l'un des deux. Le même principe vaut pour ceux qui sont dans l'impossibilité de se rendre à leur domicile, comme les bateliers et les malades hospitalisés.

3) Les Belges à l'étranger peuvent contracter mariage en dehors de la Belgique.

4) La réforme essentielle est bien le remplacement de la publication des bans du mariage par une simple déclaration. La loi énonce les documents nécessaires, liste basée sur la pratique actuelle. L'opposition reste possible.

5) Pour les militaires, le ministère de la Défense nationale est mis à contribution (article 11).

6) L'article 12 est une disposition reprenant les principes de la proposition de Mme Lizin. Bien que le Conseil d'État ait opté pour une définition ouverte, le groupe de travail interministériel et les fonctionnaires ont opté pour une précision des motifs donnant lieu à constat de mariage simulé; l'on n'a retenu que le critère de l'avantage du titre de séjour. Ce système ressemble fortement à ce qui a été réalisé aux Pays-Bas, et qui porte ses fruits.

7) La procédure contient une déclaration de mariage, un moratoire de 14 jours, qui peut être soit raccourci, soit prolongé pour atteindre au maximum 6 mois. Le refus de l'officier de l'état civil est notifié au parquet du procureur du Roi et aux deux parties au mariage. Le procureur dispose de deux mois pour réagir. Soit il estime les motifs de refus valables, et l'officier de l'état civil refuse le mariage, soit il n'y a pas de décision définitive et le mariage peut être célébré.

De minister van Justitie wil de belangrijkste voorstellen van mevrouw Lizin integreren in een wettekst met een ruimere strekking, die ook de procedure van de huwelijksafkondiging hervormt, en dient een amendement in die zin in (nr. 6).

De strijd tegen de schijnhuwelijken wordt trouwens globaal gevoerd, onder meer ook via het beleid inzake de legalisering van buitenlandse visa en in het raam van het internationaal privaatrecht. Aan het eerste aspect wordt intussen gewerkt; het tweede moet worden bestudeerd in het kader van de codificatie van het internationaal privaatrecht.

De krachtlijnen van de voorgenomen hervorming zijn de volgende :

1) Aanpassing van de terminologie betreffende de registers.

2) Indien geen van de aanstaande echtgenoten in België is ingeschreven, zal het huwelijk worden voltrokken in de gemeente waar een van beiden zijn verblijfplaats heeft. Deze regel geldt ook voor mensen die zich niet naar hun woonplaats kunnen begeven, zoals binnenschippers en zieken die opgenomen zijn in het ziekenhuis.

3) Belgen in het buitenland kunnen een huwelijk aangaan buiten België.

4) De belangrijkste hervorming is dat de huwelijksafkondiging wordt vervangen door een eenvoudige aangifte. De lijst van benodigde documenten is gebaseerd op de huidige gang van zaken. Verzet blijft mogelijk.

5) Voor militairen wordt het ministerie van Landsverdediging ingeschakeld (artikel 11).

6) Artikel 12 volgt het voorstel van mevrouw Lizin. Hoewel de Raad van State voorstander was van een open definitie, hebben de ambtenaren en de interministeriële werkgroep gekozen voor een nadere omschrijving van de redenen tot vaststelling van een schijnhuwelijk; uiteindelijk is als enig criterium het verkrijgen van een verblijfsrechtelijk voordeel overgebleven. Deze regeling lijkt sterk op het systeem dat in Nederland met succes wordt toegepast.

7) De procedure bevat een aangifte van het huwelijk, een moratorium van 14 dagen, dat kan worden ingekort maar ook verlengd tot maximum 6 maanden. De weigering van de ambtenaar van de burgerlijke stand om het huwelijk te voltrekken wordt ter kennis gebracht van het parket van de procureur des Konings en van beide partijen. De procureur heeft twee maanden om te reageren. Ofwel meent hij dat de weigering gegrond is en dan weigert de ambtenaar van de burgerlijke stand het huwelijk te voltrekken, ofwel is er geen definitieve beslissing en dan kan het huwelijk voltrokken worden.

L'officier de l'état civil ne joue donc plus le rôle passif qui lui était réservé auparavant, mais il peut désormais devenir actif. Et même s'il ne joue pas son rôle, ou s'il appert plus tard qu'il s'agissait d'un mariage simulé, le parquet peut demander l'annulation judiciaire.

*
* *

L'auteur de la proposition initiale se déclare satisfaite de la solution ainsi donnée au problème.

Une membre demande des nouvelles concernant la situation du dossier à la Chambre, où une même proposition a été déposée.

Le ministre déclare que la proposition déposée à la Chambre a été englobée dans un ensemble de trois propositions concernant l'acquisition de la nationalité belge. Il y fut question de trois motifs de refus de célébrer le mariage, au lieu de cinq pour la proposition de Mme Lizin.

Une membre observe que le parquet peut demander de surseoir au mariage. Peut-il aussi en demander l'annulation lorsque de nouveaux éléments apparaissent après la conclusion du mariage?

Le ministre répond qu'on entre alors dans la procédure usuelle d'annulation du mariage. Celle-ci n'est pas liée à des faits ou des délais précis. Son domaine d'application est plus vaste et concerne toutes les circonstances justifiant l'annulation d'un mariage, comme par exemple la bigamie.

Une membre demande si le nouveau texte prévoit toujours la possibilité, pour l'officier de l'état civil, de charger la police de procéder à une enquête complémentaire sur la durabilité de la cohabitation ou, en tout cas, d'envisager la chose.

Le ministre répond qu'il y a de toute manière deux délais que le fonctionnaire ne peut pas perdre de vue: d'une part, le moratoire de quatorze jours au cours duquel il peut contrôler les documents et, d'autre part, le délai maximum de six mois au terme duquel l'enquête doit être achevée.

Le fonctionnaire peut donc prononcer un refus ou un report selon le cas.

Le nouveau texte prévoit maintenant très clairement que le fonctionnaire pourra prendre l'initiative, contrairement à ce qui est encore le cas, puisque dans la situation actuelle, sa position est nettement moins bien définie.

De ambtenaar van de burgerlijke stand hoeft dus niet langer passief toe te kijken, zoals het in het verleden het geval was, maar kan voortaan een actieve rol spelen. Ook als hij die rol niet speelt of als pas later blijkt dat het om een schijnhuwelijk ging, kan het parket gerechtelijke nietigverklaring vorderen.

*
* *

De indiener van het oorspronkelijke wetsvoorstel vindt dit een goede oplossing voor het probleem van de schijnhuwelijken.

Een lid vraagt hoe dit dossier er in de Kamer voor staat, waar ook een voorstel in die zin is ingediend.

De minister deelt mee dat het voorstel samen met andere voorstellen is toegevoegd aan een wetsvoorstel betreffende de verkrijging van de Belgische nationaliteit. Daarin werden drie redenen opgesomd om de voltrekking van een huwelijk te weigeren, tegenover vijf in het voorstel van mevrouw Lizin.

Een lid merkt op dat het parket kan vragen het huwelijk uit te stellen. Kan het parket de nietigverklaring ook vorderen wanneer het huwelijk al gesloten is en achteraf nieuwe elementen opduiken?

De minister antwoordt dat op dat moment de gebruikelijke procedure tot nietigverklaring van het huwelijk wordt gevolgd, en die is niet gebonden aan bepaalde feiten of termijnen. Het toepassingsgebied van deze procedure is zeer breed: ze heeft betrekking op alle omstandigheden die de nietigverklaring van een huwelijk rechtvaardigen, zoals bijvoorbeeld bigamie.

Een lid vraagt of de nieuwe tekst nog altijd de mogelijkheid voorziet voor een opdracht door de ambtenaar van de burgerlijke stand aan de politie voor een verder onderzoek nopens de duurzame samenleving of alleszins de intentie om deze uit te voeren.

De minister antwoordt dat de ambtenaar alleszins twee termijnen moet vóór ogen houden: vooreerst is er het moratorium van 14 dagen waarbij hij de documenten kan controleren en verder is er nog de maximumtermijn van zes maanden voor het afsluiten van het onderzoek.

De ambtenaar kan dus weigeren of uitstellen, alnaargelang.

Het is nu zeer duidelijk dat hij het initiatief kan nemen, en dit in tegenstelling tot vroeger, waar zijn positie heel wat minder duidelijk was.

DISCUSSION DES ARTICLES DE L'AMENDEMENT N° 6 DU GOUVERNEMENT

Articles 1^{er} et 2

Pas d'observation.

Article 3

La présidente demande au ministre si le nouveau système de déclaration garantit bel et bien plus de régularité dans la conclusion des mariages que le système actuel de la publication.

Le ministre rappelle que l'amendement répond à deux objectifs: 1^o clarifier et moderniser la procédure (surtout préalable au mariage) et 2^o combattre les fraudes ou irrégularités de toutes sortes, et principalement le mariage blanc.

L'expérience a prouvé que la procédure de la publication préalable n'avait aucun effet dissuasif sur les mariages irréguliers. Depuis cent ans qu'elle existe, la publication n'a pratiquement donné lieu à aucune opposition.

C'est pourquoi le nouveau système de déclaration préalable donne plus de poids à la fonction de l'officier de l'état civil qui peut, mieux que quiconque, émettre des soupçons sur la base d'impressions, de rumeurs ou d'enquêtes de police.

La nouvelle procédure rencontre en même temps les préoccupations de ceux qui veulent éviter l'utilisation des mariages blancs comme outil de la traite des êtres humains.

Actuellement, en effet, l'absence d'une véritable procédure préparatoire au mariage, rend difficile le refus d'accès au territoire belge de celui qui déclare vouloir s'y rendre pour se marier.

Trop d'abus sont constatés de gens qui prennent prétexte d'une publication des bans pour obtenir un titre de séjour.

La nouvelle procédure donne plus de garanties pour débusquer à temps les fraudeurs.

La déclaration ne nécessite en effet pas la présence sur le territoire belge de l'étranger qui veut se marier avec un sujet de nationalité belge, ou avec un étranger résidant en Belgique. La déclaration peut en effet être faite par ces derniers seuls, conformément à l'article 63, § 1^{er}, deuxième alinéa, proposé, du Code civil.

La présidente constate que l'article 13 proposé prévoit que le procureur du Roi peut dispenser les futurs époux de la procédure de déclaration pour motifs graves.

BESPREKINGVANDEARTIKELENVANAMENDEMENT NR. 6 VAN DE REGERING

Artikelen 1 en 2

Geen opmerkingen.

Artikel 3

De voorzitter vraagt aan de minister of de voltrekking van huwelijken echt regelmatig zal verlopen met een akte van aangifte dan met het huidige systeem van de huwelijksafkondiging.

De minister herinnert eraan dat het amendement twee doelstellingen heeft: 1^o de procedure (vooral vóór het huwelijk) verduidelijken en moderniseren en 2^o alle vormen van bedrog en onregelmatigheden bestrijden, in het bijzonder het schijnhuwelijk.

De procedure van de voorafgaande huwelijksafkondiging bestaat al honderd jaar, maar de ervaring leert dat onregelmatige huwelijken hierdoor hoege-naamd niet worden tegengehouden; er is bijna nooit verzet aangetekend naar aanleiding van een afkondiging.

In het nieuwe systeem van de voorafgaande aangifte krijgt de ambtenaar van de burgerlijke stand meer armslag; hij is, beter dan wie ook, in staat verdenkingen te uiten op basis van indrukken, geruchten of onderzoek door de politie.

Terzelfdertijd speelt de nieuwe procedure in op de eisen van diegenen die de strijd aanbinden tegen de mensenhandel die zich bedient van schijnhuwelijken.

Momenteel is er immers geen echte procedure die aan het huwelijk voorafgaat en het is dan ook erg moeilijk de toegang tot het grondgebied te weigeren aan iemand die verklaart dat hij naar België komt om er te huwen.

Al te vaak wordt de huwelijksafkondiging misbruikt om een verblijfsvergunning los te krijgen.

Met de nieuwe procedure lopen bedriegers ongetwijfeld veel sneller tegen de lamp.

De vreemdeling die wil huwen met een Belgische onderdaan of met een vreemdeling die in België verblijft, hoeft immers niet op Belgisch grondgebied te verblijven om aangifte te doen: de aangifte kan ook alleen gedaan worden door de in België verblijvende aanstaande echtgenoot, overeenkomstig het voorgestelde artikel 63, § 1, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek.

De voorzitter wijst erop dat het ontworpen artikel 13 bepaalt dat de procureur des Konings de aanstaande echtgenoten om gewichtige redenen vrijstelling van aangifte kan verlenen.

Ne faut-il dès lors pas modifier le premier alinéa du § 1^{er} de l'article 63 proposé, qui ne prévoit pas l'absence des époux en cas de dispense?

Le ministre croit que non, puisque le § 2 contient le principe, tandis que la dispense est une dérogation à ce principe. Les deux doivent rester séparés.

Un sénateur estime que la notion de «résidence actuelle» pose problème. Quelle est, par exemple, la résidence actuelle des bateliers?

Le ministre répond qu'il a repris les termes de la législation en vigueur (*cf.* article 5 de la loi du 26 décembre 1891). L'on a opté expressément pour une notion vague qui suppose néanmoins une certaine stabilité pour ce qui est de la résidence.

Le § 3 tente de combler certaines lacunes: si au moment de l'établissement de l'acte, l'un des candidats n'habite plus dans la commune où il fait la déclaration, l'officier de l'état civil détermine à quelles personnes il va en adresser une copie.

Article 4

Le même sénateur se fait du souci à propos de l'éventualité où l'officier de l'état civil estimerait qu'il manque un document dans le dossier et déciderait sur cette base de s'opposer à un mariage.

De quel recours le futur époux dispose-t-il dans un tel cas? L'on ne peut quand même pas l'obliger à engager une procédure extrêmement lourde devant le tribunal civil.

Le ministre déclare qu'il n'a pas le choix.

Une membre demande de combien de temps les parties au mariage disposent pour compléter leur dossier en cas de refus de l'officier de l'état civil. En outre, est-ce qu'on peut interpréter l'absence d'une décision comme un refus implicite?

Si tel est le cas, quand le délai de recours commence-t-il à courir?

Le ministre partage l'interprétation que fait la membre du texte proposé. En cas de refus explicite, il y a un délai d'un mois pour former un recours. S'il n'y a pas de réaction du tout, l'absence de décision est assimilée à un refus tacite. Les parties peuvent de toute façon aller au tribunal.

Un membre demande ce qu'il faut penser du délai de 14 jours contenu dans le § 1^{er} de l'article 165 proposé du Code civil.

Le ministre indique que ce délai n'a rien à voir avec la constitution du dossier. Lorsqu'il commence à cou-

Moet men dan geen wijziging aanbrengen in het eerste lid van § 1 van het voorgestelde artikel 63, dat de afwezigheid van de aanstaande echtgenoten in geval van vrijstelling niet voorziet.

De minister meent van niet, omdat dit beginsel vervat zit in artikel 2, terwijl de vrijstelling een afwijking van dit beginsel is. De twee moeten gescheiden blijven.

Een senator heeft problemen met het begrip «actuele verblijfplaats». Indien het bijvoorbeeld gaat om binnenschippers, wat is dan de actuele verblijfplaats?

De minister antwoordt dat hij de termen overnam van de bestaande wetgeving (*cf.* artikel 5 van de wet van 26 december 1891). Het is gewild een vaag begrip, dat evenwel een zekere stabiliteit van wonen veronderstelt.

In § 3 worden mogelijke lacunes verholpen: indien één van de kandidaten op het ogenblik van de akte niet meer woont in de gemeente waar hij de verklaring doet, bepaalt de ambtenaar van de burgerlijke stand naar welke plaats hij een afschrift stuurt.

Artikel 4

Dezelfde senator maakt zich zorgen over de eventualiteit van iemand die afgewimpeld wordt door de ambtenaar van burgerlijke stand, zo deze oordeelt dat een bepaald document ontbreekt in het dossier.

Welk verweer heeft de aanstaande echtgenoot in dat geval? Het kan toch niet dat hij daarvoor een loodzware procedure moet inzetten voor de burgerlijke rechtbank.

De minister bevestigt dat dit de enige mogelijkheid is.

Een lid wil weten over hoeveel tijd de belanghebbende partijen beschikken om na een weigering van de ambtenaar van de burgerlijke stand hun dossier te vervolledigen, en of het uitblijven van een beslissing moet worden geïnterpreteerd als een impliciete weigering.

Als dat zo is, wanneer begint dan de termijn te lopen waarbinnen men beroep kan instellen?

De minister is het eens met de interpretatie van de voorgestelde tekst. Bij uitdrukkelijke weigering is er een termijn van een maand om in beroep te gaan. Wordt er helemaal niet gereageerd, dan staat het uitblijven van een beslissing gelijk met een stilzwijgende weigering. De belanghebbende partijen kunnen hoe dan ook naar de rechtbank stappen.

Een lid vraagt wat de termijn van 14 dagen, vermeld in § 1 van het voorgestelde artikel 165 van het Burgerlijk Wetboek, betekent.

De minister legt uit dat deze termijn niets te maken heeft met de samenstelling van het dossier. Hij begint

rir, c'est-à-dire au moment de la délivrance de l'acte de déclaration de mariage, le dossier est censé être complet.

L'orateur précédent ne comprend pas pourquoi l'on ne prévoit pas de procédure moins complexe pour le cas où le mariage serait refusé arbitrairement ou de manière injustifiée, ce qui pourrait arriver lorsqu'un candidat au mariage présente un document déterminé qui soulève des contestations, justifiées ou non, de la part de l'officier de l'état civil.

Le ministre répond que c'est normal pour tout ce qui touche à l'état civil, c'est-à-dire que le document en question soit un acte de mariage, un acte de naissance ou un acte de décès.

Étant donné la nature de la question, l'on a conféré un degré élevé de responsabilité au fonctionnaire. Cela n'est pas sans effet en ce qui concerne son indépendance et sa responsabilité personnelle. S'il refuse à tort de remplir sa fonction, il risque de se voir réclamer des dommages et intérêts considérables.

Dans cette optique, le tribunal est la seule instance qui peut rappeler à l'ordre et l'on évite toute forme de contrôle administratif.

Le même intervenant n'y est pas hostile, mais il souhaite faire remarquer qu'il y a une différence essentielle entre un acte de décès et un acte de mariage. Personne ne contestera le décès, mais, en cas de mariage, les situations sont plus compliquées pour le particulier, surtout si des documents d'origine étrangère entrent en jeu. Il souhaite donc prévoir un maillon intermédiaire pour que l'on puisse, par exemple, au moins exhorter l'officier à adopter un point de vue à propos des documents insuffisants.

Le ministre répète qu'il veut résolument éviter tout moyen de pression. L'on a désigné expressément dans la loi les pièces nécessaires, pour éviter tout arbitraire.

Le même membre insiste, parce que, selon lui, il s'agit, non pas de savoir si tel ou tel document est nécessaire, puisque tout dépend de la loi, mais si l'officier de l'état civil reconnaît un certain document comme tel ou le rejette.

On pourrait l'obliger de signifier au candidat au mariage, par lettre recommandée, les raisons pour lesquelles il déclare les pièces irrecevables, et ce, par analogie avec l'obligation de collaboration active des pouvoirs publics en droit administratif.

Une membre souhaite encore formuler une remarque en ce qui concerne les documents requis. Il arrive qu'il faille beaucoup de temps pour obtenir une copie certifiée conforme de l'acte de naissance, par exemple lorsque cette copie doit provenir d'une région en guerre. Comment le ministre estime-t-il que l'on peut résoudre les difficultés dans de telles circonstances ?

immers te lopen op het ogenblik dat de akte van aangifte van het huwelijk wordt afgegeven, en dan wordt het dossier geacht volledig te zijn.

De vorige spreker kan niet begrijpen dat er geen enkele, minder omslachtige procedure wordt voorzien voor een willekeurige of onredelijke weigering van het huwelijk, bijvoorbeeld wanneer het gaat om een bepaald document dat door de kandidaat tot het huwelijk wordt voorgelegd, maar in twijfel getrokken wordt door de ambtenaar van de burgerlijke stand, terecht of ten onrechte.

De minister antwoordt dat dit de normale gang van zaken is voor al wat burgerlijke stand betreft. Het heeft daarbij geen belang of het om een huwelijksakte gaat, of een geboorte- of overlijdensakte.

Gezien de aard van de materie heeft men de ambtenaar een grote graad van verantwoordelijk gegeven. Dit heeft zijn implicaties op het vlak van de onafhankelijkheid en de persoonlijke aansprakelijkheid. Indien hij ten onrechte weigert zijn ambt te vervullen kan dit voor hem grote schadeclaims tot gevolg hebben.

In die logica is de rechtbank de enige instantie die hem kan terechtwijzen, en heeft men elke vorm van administratief toezicht vermeden.

Dezelfde senator wil daaraan geen afbreuk doen, maar wenst wel op te merken dat er toch een wezenlijk verschil is tussen een overlijdensakte en een huwelijksakte. Niemand zal de dood betwisten, maar bij het huwelijk gaat het om een ingewikkelder toestand voor de particulier, vooral als daarmee documenten van buitenlandse oorsprong gemoeid zijn. Hij wil dus dat er een tussenschakel voorzien wordt om bijvoorbeeld de ambtenaar minstens aan te manen zijn standpunt te bepalen over ontoereikende stukken.

De minister herhaalt dat hij met opzet elk drukingsmiddel wil weren. De nodige stukken werden uitdrukkelijk in de wet bepaald, om alle grillen te vermijden.

Dezelfde senator dringt aan omdat het er hem niet om gaat te weten of dit of dat stuk vereist is, want dat staat inderdaad in de wet, maar wel of de ambtenaar een bepaald document als zodanig erkent, dan wel verwerpt.

Men zou hem kunnen verplichten de redenen van weigering qua ontvankelijkheid te betekenen aan de huwelijkskandidaat via aangetekende brief, en dit naar analogie van de actieve medewerkingsplicht van de overheid in het administratief recht.

Een lid heeft nog een bedenking nopens de vereiste documenten. Het bekomen van een eensluidend afschrift van de akte van geboorte kan soms lang duren, bijvoorbeeld als het moet komen van een oorlogsgebied. Welke oplossing ziet de minister voor zulke problemen ?

Le ministre déclare que, pour résoudre ce problème, l'on a décidé de maintenir l'acte de connaissance parmi les instruments constituant l'arsenal juridique.

L'article 8 de cet amendement vise à l'introduire.

La même intervenante dit avoir des doutes concernant l'applicabilité de cette disposition, dans la mesure où elle y trouve une référence au juge de paix du domicile. En effet, qu'est-ce que le domicile ?

Le ministre déclare qu'en l'occurrence, la notion de domicile a la signification que le Code civil lui donne. Il s'agit donc de l'endroit où l'on a sa résidence principale.

Le juge de paix peut évidemment apprécier s'il est possible ou non à l'intéressé d'aller chercher son acte de naissance au lieu de sa naissance. L'on considérera en général, pour ce qui est d'un Marocain, qu'un voyage aller-retour n'est pas impossible, mais qu'il est impossible à réaliser par des personnes qui sont issues d'une région où règne la guerre, comme les Kosovares.

Article 5

Aucune remarque.

Article 6

Un membre constate que l'article 67 du Code civil règle le sort des actes d'opposition au mariage. Mais comment les opposants potentiels seront-ils au courant du mariage, puisqu'il n'y aura plus de publication ?

Le ministre répète que l'expérience de cent ans d'état civil a montré que la publication n'amène pas de protestations concernant des problèmes fondamentaux devant empêcher le mariage. Les protestations vraiment fondées parviennent souvent à l'officier par le biais de la notoriété des candidats au mariage.

Articles 7 à 10

Il n'y a pas d'observations.

Article 11

Un sénateur demande qui sont les personnes employées «à la suite des armées».

Le ministre répond qu'il s'agit de non-militaires qui accompagnent les troupes. Le texte a été proposé par le ministre de la Défense nationale.

De minister verklaart dat, om aan dat probleem tegemoet te komen, de akte van bekendheid werd bewaard in het juridisch arsenaal.

Artikel 8 van dit amendement voert dit in.

Dezelfde spreekster heeft haar twijfels over de werkzaamheid van deze bepaling, wanneer ze daarin een verwijzing vindt naar de vrederechter van de woonplaats. Wat is immers de woonplaats ?

De minister legt uit dat woonplaats hier moet worden bekeken in de zin die het Burgelijk Wetboek eraan geeft, namelijk daar waar men zijn hoofdverblijf heeft.

De vrederechter kan uiteraard oordelen of de betrokkene onmogelijk zijn geboorte kan gaan afhaken op zijn geboorteplaats. Veelal zal voor Marokkanen geoordeeld worden dat een heen- en terugreis geen onmogelijke opdracht is, daar waar dat voor mensen die uit een oorlogsgebied komen, zoals Kosovaren, wél als onmogelijk zal geacht worden.

Artikel 5

Er zijn geen opmerkingen.

Artikel 6

Een lid stelt vast dat artikel 67 van het Burgelijk Wetboek een regeling treft voor de akten van verzet tegen het huwelijk. Maar hoe zal iemand zich nog tegen het huwelijk kunnen verzetten, als het niet meer wordt afgekondigd ?

De minister herhaalt dat honderd jaar ervaring met de burgerlijke stand aantonen dat bezwaren over fundamentele problemen die het huwelijk zouden beletten, niet worden aangevoerd als reactie op de huwelijksafkondiging. De echt gegronde bezwaren komen de ambtenaar veeleer langs onofficiële weg ter ore, omdat de huwelijkskandidaten algemeen bekend zijn.

Artikelen 7 tot 10

Er zijn geen opmerkingen.

Artikel 11

Een senator vraagt wat de personen zijn «bij het gevolg van het leger».

De minister antwoordt dat het gaat om niet-militairen die de troepen vergezellen. De tekst werd in feite voorgesteld door de minister van defensie.

Article 12

Le ministre tient à souligner que, par le biais de ce texte, il a traduit le vœu des officiers de l'état civil qui voulaient garder un certain pouvoir d'appréciation.

Une membre s'en félicite, mais fait observer que l'article 12 a rétréci notablement les critères. La circulaire existante énumère un certain nombre d'éléments qui permettent d'apprécier s'il s'agit d'un mariage irrégulier. Reste-t-elle d'application ?

Le ministre le confirme. Il s'agira dorénavant de les qualifier plutôt d'éléments d'appréciation que de critères formels.

Article 13

Une membre se demande pourquoi l'on a prévu une période d'attente de 14 jours.

Le ministre répond que ce délai doit permettre à l'officier d'état civil de s'informer auprès d'un collègue d'une autre commune, et d'analyser sa réponse.

Article 14

Il n'y a pas de commentaires.

Article 15

Un sénateur note que l'on fait une référence au critère du maintien de l'ordre public pour pouvoir justifier le refus du mariage. Le ministre pourrait-il fournir quelques précisions ?

Le ministre déclare qu'il s'agit principalement en la matière des mariages blancs visés à l'article 146bis du Code civil proposé.

Toutefois, il peut s'agir également d'autres cas. D'ailleurs, la notion d'ordre public est évolutive.

Une membre fait observer que l'article 167 prévu à l'article 15 de l'amendement, contient une disposition similaire à celle contenue dans l'article 63, § 3, prévu à l'article 3 de l'amendement, quant au lieu où doit se célébrer le mariage.

Ces dispositions n'instaurent-elles pas un libre choix à cet égard ?

Le ministre indique qu'il n'en n'est rien. Le principe de la détermination de l'officier de l'état civil compétent est contenu dans l'article 63, § 1^{er}, premier alinéa, proposé du Code civil.

Artikel 12

De minister onderstreept dat hij met deze tekst tegemoetkomt aan de wensen van de ambtenaren van de burgerlijke stand, die een zekere beoordelingsbevoegdheid willen behouden.

Een lid verheugt zich hierover, maar wijst erop dat artikel 12 het aantal criteria drastisch heeft beperkt. De bestaande circulaire vermeldt een aantal elementen op grond waarvan men kan oordelen dat een huwelijk onregelmatig is. Blijft die circulaire van toepassing ?

De minister antwoordt bevestigend; voortaan zullen deze elementen niet als formele criteria worden beschouwd, maar zullen ze helpen bij de beoordeling.

Artikel 13

Een lid vraagt zich af waarom men een wachttijd van 14 dagen invoert.

De minister antwoordt dat de ambtenaar van de burgerlijke stand zo de tijd heeft om inlichtingen in te winnen bij een collega van een andere gemeente en om diens antwoord te analyseren.

Artikel 14

Er zijn geen opmerkingen.

Artikel 15

Een senator merkt een verwijzing op naar het begrip «openbare orde» als maatstaf om het huwelijk te weigeren. Kan de minister dit nader verduidelijken ?

De minister verklaart dat dit in deze materie voornamelijk slaat op de in het ontworpen artikel 146bis van het Burgerlijk Wetboek bedoelde schijnhuwelijken.

Het kan evenwel ook om andere gevallen gaan. De openbare orde is trouwens een evolutief begrip.

Een lid merkt op dat er twee vergelijkbare bepalingen zijn wat betreft de plaats waar het huwelijk moet worden voltrokken: één in artikel 167, dat wordt voorgesteld in artikel 15 van het amendement en een ander in artikel 63, § 3, dat wordt voorgesteld in artikel 3 van het amendement.

Wordt er met deze bepalingen een vrijheid van keuze ingesteld ?

De minister wijst erop dat dit hoegenaamd niet het geval is: het voorgestelde artikel 63, § 1, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek bepaalt welke ambtenaar van de burgerlijke stand in beginsel bevoegd is.

Le deuxième alinéa de ce paragraphe contient l'exception. Il s'agit d'un remède afin de ne pas bloquer inutilement un mariage.

Une membre en déduit que cela exclut le libre arbitre dans le choix du lieu de mariage.

Le ministre dit qu'il en est bien ainsi.

Un sénateur demande à quel élément se rapportent les termes « le cas échéant » en ce qui concerne la décision de l'officier de faire appel au parquet.

Le ministre répond que cela signifie que l'officier décide d'initiative. L'on a introduit les mots « le cas échéant » pour indiquer qu'il ne peut pas y avoir automatisme et que l'officier doit envisager chaque cas de manière ponctuelle.

Le même sénateur constate que cet article prévoit une nouvelle procédure d'appel, cette fois du refus de célébrer le mariage. Il suppose que l'appel doit également être introduit par la voie d'une citation. Cette procédure extrêmement lourde n'est pas adaptée à la réalité selon lui. L'on ne saurait demander à de futurs mariés d'attendre un jugement pendant des années. C'est pourquoi il a l'intention de déposer un amendement pour que les procédures en question puissent se faire par la voie du référé et par l'intermédiaire d'une requête.

L'intervenante précédente opine, mais trouve qu'il serait mieux indiqué de modifier à cet effet le Code judiciaire, en ajoutant à son article 587, qui traite de la compétence du président de première instance de siéger comme en réfère, un 7^o lui donnant la compétence en cette matière-ci.

M. Boutmans et consorts déposent en conséquence l'amendement n^o 7, en guise de sous-amendement à l'amendement n^o 6 du gouvernement.

Une membre constate que l'on prévoit dans le nouveau texte une série de recours pour les candidats au mariage. Mais nulle part, l'on ne trouve un droit du parquet de former un recours.

Le ministre répond que ce recours existe et qu'il est contenu dans une disposition générale, donnant au parquet la possibilité de faire appel de toute décision judiciaire dans l'intérêt général. Il s'agit de l'article 138 du Code judiciaire.

Articles 16 à 24

Il n'y pas d'observations.

Article 25

M. Happart demande pourquoi la mise en vigueur de la loi est seulement prévue pour le 1^{er} janvier 2000 au plut tôt, alors qu'il s'agit d'une matière urgente.

De uitzondering die vervat zit in het tweede lid van die paragraaf, is bedoeld om het huwelijk niet onnodig te blokkeren.

Een lid besluit hieruit dat de plaats waar het huwelijk wordt voltrokken, niet vrij kan worden gekozen.

De minister bevestigt dat dit zo is.

Een senator vraagt waarop de term « eventueel » slaat met betrekking tot de beslissing van de ambtenaar om het parket in te schakelen.

De minister antwoordt dat dit betekent dat de ambtenaar eigenmachtig beslist. Het inlassen van het woord « eventueel » is gebeurd om aan te duiden dat dit geen automatisme mag worden, en dat hij zich daarover telkens punctueel moet beraden.

Dezelfde senator vindt in dit artikel nogmaals een beroepsprocedure terug, ditmaal tegen de weigering om het huwelijk te voltrekken. Hij veronderstelt dat dit eveneens bij dagvaarding dient te gebeuren. Deze loodzware procedure is volgens hem niet aangepast aan de realiteit. Men kan aanstaande trouwers toch geen jaren laten wachten op een uitspraak. Daarom neemt hij zich voor een amendement in te dienen om deze procedures op de wijze van het kort geding te laten verlopen en via verzoekschrift.

Vorige spreekster is het hiermee eens, maar pleit veeleer voor een wijziging van het Gerechtelijk Wetboek: men kan aan artikel 587, dat handelt over de bevoegdheid van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg om uitspraak te doen zoals in kort geding, een 7^o toevoegen dat hem bevoegd maakt voor dit soort aangelegenheden.

De heer Boutmans c.s. dient bijgevolg een amendement nr. 7 in, dat een subamendement is op amendement nr. 6 van de regering.

Een lid merkt op dat de nieuwe tekst een aantal beroepsmogelijkheden bevat voor de huwelijkskandidaten, maar dat voor het parket nergens melding wordt gemaakt van een recht om beroep in te stellen.

De minister antwoordt dat deze mogelijkheid wel bestaat: ze zit vervat in artikel 138 van het Gerechtelijk Wetboek, waardoor het parket kan optreden telkens als de openbare orde zijn tussenkomst vergt.

Artikelen 16 tot 24

Er zijn geen opmerkingen.

Artikel 25

Een lid wil weten waarom de wet pas in werking treedt op 1 januari 2000, terwijl het toch om een dringende aangelegenheid gaat.

Le ministre réplique que cela répond aux exigences administratives pour la mise en place de ce nouveau système qui révolutionnera des pratiques vieilles de 100 ans. Il faudra dès lors éditer des circulaires et laisser le temps aux administrations communales de les assimiler.

En plus, de nouveaux registres sont créés, et il est bon de faire coïncider leur ouverture avec le début d'une année civile.

VOTE DES ARTICLES

Le sous-amendement n° 7 à l'amendement n° 6 est adopté par 8 voix et 1 abstention.

L'amendement principal n° 6 est adopté par 8 voix contre 1.

Par l'adoption de cet amendement, tel qu'amendé lui-même, le texte initial de la proposition devient sans objet, de même que les amendements n°s 1 à 5.

VOTE SUR L'ENSEMBLE

L'ensemble de la proposition ainsi amendée a été adopté par 8 voix contre 1.

Le présent rapport a été approuvé à l'unanimité des 9 membres présents.

La rapporteuse,
Erika THUIS.

La présidente,
Joëlle MILQUET.

De minister antwoordt dat de bevoegde diensten tijd nodig hebben om een nieuw systeem in te voeren, dat 100 jaar oude gebruiken op hun kop zet. Er moeten circulaires worden opgesteld en verstuurd en de gemeenten moeten de tijd krijgen om dit alles te verwerken.

Er komen ook nieuwe registers, en die kunnen best ingaan bij het begin van een nieuw kalenderjaar.

STEMMING OVER DE ARTIKELEN

Subamendement nr. 7 op amendement nr. 6 wordt aangenomen met 8 stemmen bij 1 onthouding.

Het hoofdamendement nr. 6 wordt aangenomen met 8 stemmen tegen 1.

Ten gevolge daarvan vervallen de oorspronkelijke tekst van het wetsvoorstel en de amendementen nrs. 1 tot 5.

STEMMING OVER HET GEHEEL

Het aldus geamendeerde voorstel wordt in zijn geheel aangenomen met 8 stemmen tegen 1 stem.

Het verslag wordt eenparig goedgekeurd door de 9 aanwezige leden.

De rapporteur,
Erika THUIS.

De voorzitter,
Joëlle MILQUET.